

Asia: VN/14214/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle apteekkitalouden uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyviksi asetusmuutosehdotuksiksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomionne lääkkeiden hintasääntelyyn ja lääketaksaan liittyvistä muutosehdotuksista.

Apteekkien talouden ja toiminnan kehittämisen tulisi olla kansallisella tasolla pitkäjänteistä, hallittua ja ennakoitavaa. Apteekkitalouden uudistuksessa kustannussäästöjen tavoittelun rinnalla on varmistettava koko maan kattava ja toimiva apteekkijärjestelmä. Tehy pitää tärkeänä, että apteekkien palvelujen, lääkkeiden saatavuuden ja lääkeneuvonnan tulisi olla yhdenvertaista ja alueellisesti kattavaa koko Suomessa.

Esitetyt säästötavoitteet voivat toteutuessaan näkemyksemme mukaan vaarantaa nykyisen laajuisen apteekkiverkoston kattavuuden, erityisesti pienten ja haja-asutusalueilla toimivien sivuapteekkien osalta. Tehy näkee kuitenkin positiivisena sen, että esitysluonnoksessa tehdyillä esityksillä ei kasvateta asiakkaiden lääkehoidosta johtuvaa maksurasitetta.

Hyvin toimiva ja saavutettavissa oleva apteekkiverkosto on olennainen osa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kokonaisuutta, ja sillä on keskeinen merkitys myös huoltovarmuuden näkökulmasta. Jokaisessa apteekissa tulee olla Tehyn näkemyksen mukaan riittävästi farmaseuttista henkilöstöä, jotta lääkehoidon ohjaus ja neuvonta voidaan toteuttaa asianmukaisesti. Farmaseuttisen henkilöstön työnkuvia tulisi edelleen laajentaa esimerkiksi lääkehoidon arvioinneissa sekä lääkehoidon seurannassa yhteistyössä muun terveydenhuollon henkilöstön kanssa.

Hyvinvointialueiden aloituksen jälkeen terveyskeskuksia on lakkautettu tai niiden toimintaa on supistettu merkittävästi. Tällöin apteekin merkitys kasvaa toimipisteenä, josta saa lähipalveluna farmaseuttista neuvontaa sekä mahdollisesti myös rokotuspalveluja. Lisäksi apteekkien terveyspisteissä työskentelee sairaanhoitajia, joiden tekemä työ vähentää muuta terveydenhuollon kuormitusta. Tätä toimintaa tulisi mahdollisuuksien mukaan laajentaa.

Huomionne apteekkiveroon liittyvistä muutosehdotuksista.

Ei huomioita.

Huomionne rajattuun itsehoitolääkevalikoimaan liittyvistä ehdotuksista.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että vähäriskiksi arvioituja, tiettyjä ihmisille tarkoitettuja itsehoitolääkkeitä voitaisiin jatkossa myydä päivittäistavarakaupoissa ilman lääkeneuvontaa.

Tehy ei kannata itsehoitolääkkeiden myynnin laajentamista apteekkien ulkopuolelle. Vaikka tavoitteet itsehoitolääkkeiden saatavuuden parantamiseksi ja lääkekustannusten alentamiseksi ovat sinänsä kannatettavia, tulee lääkitysturvallisuus näkemyksemme mukaan asettaa ensisijaiseksi.

Ehdotetut itsehoitolääkkeet on arvioitu vähäriskiksi kansanterveyden näkökulmasta, mutta Tehyn näkemyksen mukaan esitykseen liittyy riskejä yksittäisten ihmisten kohdalla. Erityisesti närästyksen ja ummetuksen hoitoon käytettävien itsehoitolääkkeiden osalta apteekissa annettava farmaseuttinen neuvonta voi olla asiakkaalle tärkeää. Esimerkiksi ajoittainen närästyksen kaltainen rintakipu ja huonovointisuus saattavat olla merkkejä sepelvaltimotaudista. Ihmiset saattavat myös ostaa närästyslääkkeitä pitkän aikaa ilman, että närästyksen syytä selvitetään. Ummetuslääkkeitä saatetaan käyttää tarpeettomasti, esimerkiksi laihdutustarkoituksessa tai syömishäiriöissä. Myös ummetuksen syy pitkittyessään olisi hyvä selvittää terveydenhuollossa. Apteekeissa annettavalla neuvonnalla varmistetaan turvallista ja rationaalista lääkehoitoa sekä ehkäistään tarpeetonta lääkkeiden käyttöä.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että Lääkelain 91 b §:ää olisi tarpeen täsmentää siten, että itsehoitolääkkeiden vähittäismyyntiluvanhaltijoille ei saisi markkinoida 91 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja lääkevalmisteita, eli reseptilääkkeitä sekä huumausaineita tai psykotrooppisia aineita sisältäviä lääkevalmisteita. Tämä on Tehyn näkemyksen mukaan perusteltu täsmennys, mikäli myyntikanavaa laajennetaan.

Nyt kun Lääkelain 91 b § avataan, Tehyssä pidämme perusteltuna päivittää 91 b § siten, että tietyt laillistetut terveydenhuollon ammattihenkilöt (kuten sairaanhoitajat, ja sairaanhoitajina laillistetut terveydenhoitajat, kättilöt ja ensihoitajat) saisivat osallistua lääkemarkkinointia sisältäviin tilaisuuksiin. Edellisellä hallituskaudella asiasta tehtiin eduskunnassa lakialoite (Lakialoite laiksi lääkelain 91 b §:n muuttamisesta LA 13/2021 vp), joka eteni sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan käsittelyyn. Aloite kuitenkin raukesi. Lakialoitteen tavoite on edelleen ajankohtainen ja tärkeä, ja sen toteuttaminen tukisi terveydenhuollon laillistettujen ammattihenkilöiden lääkehoidon osaamista ja potilasturvallisuutta.

Sairaanhoitajat, erikoistuneet sairaanhoitajat, asiantuntijasairaanhoitajat sekä kliinisen hoitotyön asiantuntijat tarvitsevat ajantasaista tietoa lääkkeistä työskennellessään itsenäisillä hoitajavastaanoilla sekä muissa hoitotyön tehtävissä. He opastavat ja neuvovat potilaita päivittäin lääkehoidon turvallisessa toteuttamisessa. Myös biologisten lääkkeiden apteekkivaihdon onnistuminen edellyttää, että ammattihenkilöillä on riittävä ja ajantasainen tieto biologisista lääkkeistä ja biosimilaareista. Näin potilaille voidaan tarjota ajantasaista tietoa ja ohjausta biologisista lääkkeistä sekä niiden lääkEVaihdosta.

Säädöstasolla olisi myös tarpeen täsmentää lääkkeenmääräämishoitajien osallistumisoikeudesta tilaisuuksiin, joissa markkinoidaan Lääkelain 91 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja lääkevalmisteita. Tällä hetkellä lääkkeenmääräämishoitajat saavat osallistua työssään vain sellaisiin tilaisuuksiin, joissa markkinoidaan niitä reseptilääkkeitä, joita he saavat määrätä. Rajatun lääkkeenmääräämisen piirissä olevat lääkkeet on määritelty asetuksen (1088/2010) liitteessä 1. Tehyn näkemyksen mukaan tämä rajoitus on perusteeton. Kyseiset ammattihenkilöt ohjaavat ja neuvovat potilaita myös sellaisten reseptiläkkeiden käytössä, joita he eivät itse saa määrätä. Lääkkeenmääräämishoitajat tarvitsevat laajasti ajantasaista tietoa reseptilääkkeistä työssään akuutti- ja pitkäaikaissairaiden potilaiden vastaanotoilla. Pykälää tulisi laajennettaisiin siten, että rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden omaavat ammattihenkilöt voisivat jatkossa osallistua kaikkiin työnsä kannalta tarpeellisiin tilaisuuksiin, joissa markkinoidaan Lääkelain 91 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja lääkkeitä.

Huomionne itsehoitoläkkeiden myyntikanavan laajennukseen liittyvistä ehdotuksista.

Ei huomioita.

Huomionne itsehoitoläkkeiden vähittäismyyntilupiin liittyvistä ehdotuksista.

Ei huomioita.

Huomionne lääkeasetukseen sisältyvistä ehdotuksista.

Ei huomioita.

Huomionne lääkemääräyksestä poikkeavaan lääkkeiden toimittamiseen tai lääkemääräysten ilmeisten virheiden korjaamiseen liittyvistä muutosehdotuksista.

Tehy kannattaa esitettyjä ehdotuksia, joissa annetaan apteekeille oikeus poiketa lääkemääräyksestä ja korjata lääkemääräyksessä oleva ilmeinen virhe tietyissä tilanteissa. Nämä esitetyt lainsäädännön kehittämis ehdotukset vähentävät terveydenhuollon kuormitusta. Esitys myös mahdollistaa proviisoreiden ja farmaseuttien osaamisen nykyistä paremman hyödyntämisen.

Huomionne lääkekorvausten ehdolliseen korvattavuuteen liittyvien palautusmaksujen kohdentamiseen liittyvistä muutosehdotuksista.

Ei huomioita.

Huomionne esityksen ja esittelymuistioiden perusteluista.

Esitysluonnoksessa (sivu 93) lukee seuraavasti: ”Lisäksi kuluttajan on arvioitu voivan käyttää valikoimaan kuuluvia itsehoitolääkkeitä niiden käyttötarkoituksiin itsenäisesti ilman merkittävää erehdyksen riskiä siitä, mikä syy on tämän oireiden taustalla ja ilman lääke- ja lääkitysturvallisuuden merkittävää vaarantumista lääkkeiden väärinkäytön tai epätarkoituksenmukaisen käytön vuoksi.” Pitäisimme perusteltuna, että esitysluonnoksessa olisi kuvattu tarkemmin esimerkiksi riskiä siihen, että ihminen sekoittaa sydänperäisen rintakivun närästyksen ja pyrkii hoitamaan sitä itsehoitolääkkeellä. Itsehoitolääkkeiden käyttö voi tietyissä tilanteissa viivästyttää asianmukaiseen hoitoon hakeutumista.

Huomionne esityksen ja esittelymuistioiden vaikutusten arvioinnista.

Ei huomioita.

Huomionne muista esityksessä olevista ehdotuksista.

Ei huomioita.

Vapaamuotoiset lausumat hallituksen esityksen luonnoksesta.

Tehyn lausunto on valmisteltu yhteistyössä Suomen Sairaanhoidajat ry:n sekä Tehyn rajatun lääkkeenmäärittämisen erikoispatenttijaoston kanssa.

Flinkman Mervi
Tehy ry